

Γερμανοί αντιφασίστες στις τάξεις του ΕΛΑΣ

Erik Eberhard

Ανυπακοή, αντίσταση, αυτομόληση δεν ήταν άγνωστα φαινόμενα στη Βέρμαχτ, τον γερμανικό στρατό του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Ανάμεσα στο 1939 και το 1945 λειτούργησαν στη Βέρμαχτ 1.000 με 1.200 στρατοδικεία, τα οποία εκδίκασαν περίπου τρία εκατομμύρια υποθέσεις υπονόμευσης της αμυντικής ισχύος, ανυπακοής, εσχάτης προδοσίας κλπ. Στις δίκες αυτές καταδικάσθηκαν περίπου 1,3 εκατομμύρια στρατιωτικοί, από τους οποίους οι 370.000 σε «βαριές ποινές», δηλαδή σε φυλάκιση άνω των έξι μηνών. Σε αυτές τις καταδίκες συμπεριλαμβάνονται περίπου 30.000 θανατικές, από τις οποίες εκτελέσθηκαν περισσότερες από 20.000. Επιπλέον, υπήρξε ένας μεγάλος αριθμός εκτελέσεων στρατιωτών της Βέρμαχτ που διατάχθηκαν από έκτακτα στρατοδικεία ή διαπράχθηκαν από τη στρατονομία και τα SS χωρίς να έχει προηγηθεί δίκη. Ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια των τελευταίων μηνών του πολέμου χιλιάδες στρατιώτες απρόθυμοι να πολεμήσουν έπεσαν θύματα αυτών των συνοπτικών διαδικασιών.¹ Συνολικά η στρατιωτική δικαιοσύνη είχε περισσότερα θύματα απ' ό,τι τα περιβόητα έκτακτα δικαστήρια και το Ανώτατο Λαϊκό Δικαστήριο, στο οποίο προήδρευε ο Ρόλαντ Άισλερ.

Οι περισσότεροι απ' τους εκτελεσθέντες στρατιώτες είχαν καταδικασθεί για το αδίκημα της λιποταξίας. Από τους 35.000 στρατιώτες της Βέρμαχτ που βρέθηκαν ένοχοι για λιποταξία, το 65% καταδικάσθηκε σε θάνατο. Από αυτές τις περίπου 23.000 θανατικές καταδίκες εκτελέστηκαν πάνω από 15.000. Ο αριθμός των καταδικαστικών αποφάσεων αποτελεί, όμως, μόνον την κορυφή του παγόβουνου του φαινομένου των λιποταξιών, γιατί πολλοί λιποτάκτες διέφυγαν τη σύλληψη. Οι υπολογισμοί των λιποτακτών ανεβάζουν τον αριθμό τους σε πάνω από 100.000 περιπτώσεις.

Στην τελική φάση του πολέμου η λιποταξία από τη Βέρμαχτ αποτελούσε μαζικό φαινόμενο.² Την κατεύθυνση για τη σκληρή τιμωρία των λιποτακτών την είχε δείξει ο ίδιος ο Χίτλερ στο βιβλίο του *Ο Αγών μου*: «Στο μέτωπο μπορεί κανένας να πεθάνει, ως .λιποτάκτης πρέπει να πεθάνει». Μετά την καταστροφή στο Στάλινγκραντ και την αύξηση του αριθμού των λιποταξιών, η ναζιστική στρατιωτική δικαιοσύνη σκλήρυνε ακόμη περισσότερο τη στάση της. Όλες οι οδοί διαφυγής ήταν γεμάτες θανάσιμους κινδύνους. Στην πατρίδα ή στις κατεχόμενες ο λιποτάκτης κινδύνευε να πέσει πάνω σε ένα από τα πολλά σημεία έλεγχου. Τα σύνορα με τις ουδέτερες χώρες φυλάσσονταν αυστηρά, ενώ ορισμένες, όπως η Ελβετία, απέλαυναν τους πρόσφυγες. Υπήρχαν βέβαια και περιπτώσεις, σε γερμανικές εργατικές συνοικίες, όπου το πλήθος, κυρίως γυναίκες, παρεμπόδισαν με επιτυχία τη σύλληψη λιποτακτών.³

Κατά τις τελευταίες εβδομάδες του πολέμου ο αριθμός των λιποταξιών εκτινάχθηκε στα ύψη. Μαζί του, όμως, μεγάλωσε και ο αριθμός των λιποτακτών που απαγχονίστηκαν με συνοπτικές διαδικασίες από το πιο κοντινό δένδρο ή τουφεκίστηκαν μπροστά στον πρώτο τοίχο. Ακόμη και μετά τη συνθηκολόγηση του ναζιστικού καθεστώτος, οι στρατοδίκες συνέχισαν το αιματηρό τους έργο και εκτελέσεις πραγματοποιήθηκαν και μετά τις 8 Μαΐου 1945. Παραδείγματος χάριν, οι ναύτες Μπρούνο Ντέρφερ και Ράινερ Μπεκ, οι οποίοι είχαν προσχωρήσει στην ολλανδική Αντίσταση μετά την απελευθέρωση της Ολλανδίας από τους Συμμάχους, κλείστηκαν σε ένα στρατόπεδο αιχμαλώτων κοντά στο Άμστερνταμ, όπου και καταδικάσθηκαν από ένα στρατοδικείο που έστησαν Ναζί αξιωματικοί. Οι αξιωματικοί που ήταν αφοπλισμένοι ζήτησαν και έλαβαν καραμπίνες από τους Καναδούς φρουρούς τους για να εκτελέσουν την απόφαση στις 13 Μαΐου 1945.

Για υπονόμευση της αμυντικής ισχύος καταδικάσθηκαν πάνω από 30.000 στρατιώτες της Βέρμαχτ. Συχνά είχαν καταδοθεί από άλλους στρατιωτικούς εξαιτίας προσωπικών αντιζηλιών, καιροσκοπισμού ή πολιτικού φανατισμού.⁴ Σε αυτούς θα πρέπει να

προσθέσει κανείς δεκάδες, αν όχι εκατοντάδες χιλιάδες άλλους «υπονομευτές της αμυντικής ισχύος», των οποίων οι αντιπολεμικές και αντικαθεστωτικές εκδηλώσεις δεν έγιναν αντιληπτές ή δεν καταδόθηκαν.

Η αυτομόληση στον εχθρό ή στην Αντίσταση στις κατεχόμενες χώρες αποτελούσε τη ριζικότερη μορφή ρήξης με τη Βέρμαχτ. Η πλειονότητα αυτών που αυτομόλησαν υπήρξαν μέλη και συμπαθούντες του εργατικού κινήματος. Οι περισσότεροι αυτομόλησαν στον Κόκκινο Στρατό ή σε Σοβιετικούς παρτιζάνους. Ορισμένοι υπολογισμοί ανεβάζουν τον αριθμό των αυτομολησάντων Γερμανών στρατιωτικών στο ανατολικό μέτωπο σε 100.000, αν και πιο ρεαλιστικές φαίνονται οι εκτιμήσεις που τους υπολογίζουν σε αρκετές δεκάδες χιλιάδες. Από το καλοκαίρι του 1943 ο αριθμός των αυτομόλων αυξήθηκε. Στην Κριμαία εκατοντάδες στρατιώτες εγκατέλειψαν τις θέσεις τους και αυτομόλησαν με τον οπλισμό τους στα σοβιετικά στρατεύματα. Τον Απρίλιο του 1944, βόρεια από τη Συμφερούπολη, αυτομόλησαν δύο διμοιρίες ενός πειθαρχικού τάγματος. Στην περιοχή των Λευκορώσων παρτιζάνων υπήρχαν περί τους 100 Γερμανούς στρατιώτες που μάχονταν στο πλευρό τους. Τον Δεκέμβριο του 1944 στην Ουγγαρία αυτομόλησαν 480 Γερμανοί στρατιώτες. Η αυτομόληση αποτελούσε ένα αποτελούσε ένα εξαιρετικά επικίνδυνο διάβημα, γιατί υπήρχε ο κίνδυνος να συλληφθεί κανείς από τη στρατονομία και να εκτελεσθεί πάραυτα. Σε αρκετές περιπτώσεις οι αυτομολούντες ήρθαν σε σύρραξη με τους νομιμόφρονες στο καθεστώς στρατιώτες. Συχνά έπρεπε να συλλάβουν ή να εξουδετερώσουν τους αξιωματικούς. Τέλος, οι στρατιώτες του εχθρού δεν αντιλαμβάνονταν πάντοτε την πρόθεση των Γερμανών στρατιωτών να αυτομολήσουν. με αποτέλεσμα αυτοί να βρίσκονται ανάμεσα σε δύο πυρά.

Στη Γαλλία, μετά την απόβαση των Συμμάχων στη Νορμανδία, σημαντικός αριθμός Γερμανών στρατιωτών προσχώρησε στη γαλλική Αντίσταση. Στις προσχωρήσεις αυτές συνέβαλαν Γερμανοί εμιγκρέδες-μέλη του εργατικού κινήματος, οι οποίοι διενεργούσαν προπαγάνδα ανάμεσα στους Γερμανούς στρατιώτες σε

συνεργασία με τη γαλλική Αντίσταση. Στην Ιταλία ο αριθμός των Γερμανών που αυτομόλησαν στην Αντίσταση ήταν πολύ μικρότερος, αλλά σε όλα τα μεγάλα σώματα ήταν ενταγμένοι πρώην στρατιώτες της Βέρμαχτ. Στη Γιουγκοσλαβία, πάνω από 2.000 στρατιωτικοί της Βέρμαχτ αυτομόλησαν στις σοβιετικές δυνάμεις κατά την απελευθέρωση του Βελιγραδίου. Αλλά και στη γιουγκοσλαβική Αντίσταση προσχώρησαν μικρότερες ή μεγαλύτερες ομάδες Γερμανών στρατιωτών, ιδίως στην περιοχή του Σαράγεβο. Στο αντάρτικο του Τίτο συγκροτήθηκε το Τάγμα Τέλμαν, από το όνομα του ηγέτη του ΚΚ Γερμανίας, με 90 αυτομόλησαντες Γερμανούς και 110 Γερμανούς μέλη της γερμανικής μειονότητας στη Γιουγκοσλαβία. Τον Νοέμβριο του 1943 το τάγμα υπέστη μεγάλες απώλειες σε σύγκρουση με γερμανικά τανκς, έτσι ώστε το 1944 χρειάστηκε να ανασυγκροτηθεί. Στη νέα μεραρχία πεζικού των Γιουγκοσλάβων παρτιζάνων συμπεριλαμβάνονταν 369 Γερμανοί.⁵

Στην Ελλάδα, η αντίσταση των Γερμανών στρατιωτών στο ναζισμό ήταν ισχυρότερη στις τάξεις των «πειθαρχικών ταγμάτων 999» (Bewährungsbataillone). Τα τάγματα αυτά, τριάντα τον αριθμό, συγκροτήθηκαν στα μέσα του 1942 και επανδρώθηκαν με 28.000 στρατιώτες που είχαν κριθεί παλαιότερα «ανάξιοι να

υπηρετήσουν», κυρίως για πολιτικούς λόγους. Αντίθετα, στο «αναμορφωτικό σώμα 500» δύναμης 27.000 ανδρών υπερείχαν οι καταδικασμένοι για ποινικά και στρατιωτικά αδικήματα. Η μαχητική ικανότητα αυτού του σώματος ελάχιστα υπολειπόταν από εκείνη των κανονικών μονάδων.⁶ Μετά, όμως, τις αρνητικές εμπειρίες κατά την εκστρατεία της Βόρειας Αφρικής, η διοίκηση της Βέρμαχτ ενσωμάτωσε σε κάθε τάγμα 999 έναν σημαντικό αριθμό ποινικών καταδίκων για να ελέγχει τους πολιτικούς. Οι κατάδικοι του κοινού ποινικού δικαίου είχαν την ευκαιρία να αποκατασταθούν με την επίδειξη καλής διαγωγής και ανδρείας. Οι πολιτικοί στα τάγματα 999 ανέρχονταν συνολικά σε 11000, αντιπροσώπευαν δηλαδή περίπου το 30% της δύναμής τους. Για να δυσχεραίνονται οι επαφές μεταξύ των πολιτικών, η διοίκηση μετέβαλλε κατά τακτά διαστήματα τη σύνθεση των διμοιριών.⁷

Από την άνοιξη του 1943 άρχισαν να σταθμεύουν πειθαρχικά τάγματα 999 στην Ελλάδα (Πελοπόννησος, νησιά Ανατ. Αιγαίου, Θεσσαλία και για κάποιο διάστημα και στα Ιόνια). Χρησιμοποιούνταν για τη φύλαξη των ακτών και τοποθετούνταν ανάμεσα σε κανονικές μονάδες του στρατού και των SS. Παρ' όλο που ως αξιωματικοί και υπαξιωματικοί υπηρετούσαν στα 999 κυρίως φανατικοί Ναζί, η στρατιωτική ηγεσία δεν είχε εμπιστοσύνη στις μονάδες αυτές και δεν τις χρησιμοποιούσε σε δύσκολες επιχειρήσεις. Τις αντιμετώπιζε σαν «τροφή για τα κανόνια» και στην Ελλάδα τις χρησιμοποιούσε για τη φύλαξη ήδη εκκαθαρισμένων περιοχών. Αυτό, όμως, επέτρεπε την επαφή με τον ντόπιο πληθυσμό και την αυτομόληση στρατιωτών με τον οπλισμό τους στον ΕΛΑΣ. Στην Πελοπόννησο η Βέρμαχτ τοποθέτησε τα τάγματα 999 στο εκτεθειμένο στην ελonoσία βορειοδυτικό τμήμα της χερσονήσου, γύρω από την Αμαλιάδα. Ήδη τον Ιούλιο του 1943 στρατιώτες από τις μονάδες αυτές είχαν συνδεθεί με ιταλικές μονάδες και σχεδίαζαν να αυτομολήσουν ομαδικά στον ΕΛΑΣ. Το σχέδιο προδόθηκε και ο επικεφαλής κομμουνιστής Φραντς Τσέρνυ, που ανέλαβε την αποκλειστική ευθύνη για την απόπειρα, εκτελέστηκε στην Άνω Μανωλάδα.⁸ Οι στρατιώτες των ταγμάτων 999 στην περιοχή της Αμαλιάδας συνέχισαν να έχουν επαφή με το

ΕΑΜ/ΕΛΑΣ μέσω μιας παράνομης ομάδας με ηγέτες τον Βερολινέζο κομμουνιστή Βέρνερ Ίλμερ και τον πρώην αθλητή Φραντς Σάιντερ από το Μόναχο. Η ομάδα έδρευε στο 40 Τάγμα Φρουράς Οχυρών Πεζικού 999 στην Αμαλιάδα, αλλά επηρέαζε και άλλα τάγματα. Η ελληνική Αντίσταση, ενημερωμένη για τη φύση των γερμανικών μονάδων, ανέγραφε στους τοίχους της Αμαλιάδας συνθήματα που απευθύνονταν στους

Γερμανούς κομμουνιστές στρατιώτες, οι οποίοι, κατά τη μαρτυρία του Κουρτ Νέτμπαλ, αντιλαμβάνονταν το περιεχόμενό τους παρ' όλο που ήταν γραμμένα στα ελληνικά. Στα ταβερνάκια της περιοχής γινόταν η ανταλλαγή των πληροφοριών: «Από μας οι αντάρτες έπαιρναν κάθε πληροφορία που επιθυμούσαν, δύναμη των μονάδων, είδος του οπλισμού, ονόματα των αξιωματικών, σχέδια ενεργειών καθώς και ονόματα Ελλήνων που είχαν κοινωνικές επαφές με τους αξιωματικούς, για να προλάβουμε έγκαιρα τους καταδότες»⁹.

Χάρη σε αυτές τις πληροφορίες, τον Ιούλιο του 1943 διέφυγαν τη σύλληψη οι άνδρες του χωριού Γεράκι, στη διάρκεια μιας

επιχείρησης τιμωρίας της Βέρμαχτ. Το ΕΑΜ, με τη σειρά του, αναλάμβανε την εκτύπωση προκηρύξεων που συνέτασσαν οι Γερμανοί αντιφασίστες και ρίχνονταν στις γερμανικές μονάδες. Όταν η δραστηριότητα του Ίλμερ κινδύνευε να γίνει αντιληπτή απ' τους αξιωματικούς του, αυτός διέφυγε με δύο συνεργάτες του. τον Φεβρουάριο του 1944, και αυτομόλησε στον ΕΛΑΣ. απ' όπου συντόνιζε την προπαγάνδα που απευθυνόταν στις γερμανικές μονάδες. Η τοπική διοίκηση της Βέρμαχτ δεν είχε ψευδαισθήσεις για τη μαχητική αξία των μονάδων αυτών και σε έκθεση της, τον Μάιο του 1944, τις θεωρούσε έτοιμες να αυτομολήσουν.¹⁰

Στις αρχές του 1944 οι Γερμανοί αντιφασίστες εφοδίασαν τον ΕΛΑΣ Πελοποννήσου με δύο ασυρμάτους υπερβραχέων κυμάτων από τα γερμανικά αποθέματα και εκπαίδευσαν στη χρήση τους νεαρούς ελασίτες. Με τις συσκευές αυτές επικοινωνούσαν κατευθείαν οι αντιφασιστικοί πυρήνες στις διαβιβάσεις των Γερμανών με τους συντρόφους τους στον ΕΛΑΣ.¹¹ Οι τελευταίοι, την άνοιξη του 1944, συνέταξαν μια προκήρυξη που κυκλοφόρησε στις τάξεις των Πειθαρχικών ταγμάτων και καλούσε τους άνδρες τους να αυτομολήσουν στον ΕΛΑΣ. Το επόμενο διάστημα αυξήθηκε πραγματικά ο αριθμός των Γερμανών που αυτομόλησαν κατά μονάς ή σε μικρές ομάδες. Ακόμη και στην 117 Ορεινή Μεραρχία, μια επίλεκτη μονάδα, είχαν σημειωθεί αυτομολήσεις. Τα σχέδια, όμως, για μια γενικευμένη εξέγερση των μονάδων αυτών ματαιώθηκαν όταν οι έξι επικεφαλής της συνωμοσίας καταδόθηκαν από συστρατιώτες τους και εκτελέσθηκαν στις 6 Ιουνίου 1944, στην κοίτη ενός χειμάρρου 500 μέτρα δυτικά από τη σιδηροδρομική γέφυρα της Αμαλιάδας. Ανάμεσα στους εκτελεσθέντες ήταν και ο Χέρμαν Μπόντε, πρώην κομμουνιστής δημοτικός σύμβουλος στο Μπραουνσβαϊχ, ο οποίος απολάμβανε μεγάλης εκτίμησης από τους συστρατιώτες του. Άλλοι Γερμανοί αντιφασίστες καταδόθηκαν από Έλληνες συνεργάτες των κατακτητών. Θύμα τους έπεσε ο καταγόμενος από τη Δρέσδη κομμουνιστής Χάιντς Στάιερ, που υπηρετούσε ως τηλεφωνητής στην Κομαντατούρ στα Λεχαινά και εκτελέσθηκε στις 12 Ιουλίου 1944, στο χωριό Άγιος Ιωάννης.

Όσοι πρόλαβαν να διαφύγουν στον ΕΛΑΣ σχημάτισαν περί τον Ίλμερ, στις 20 Ιουλίου 1944 στο χωριό Τρόπαια, το Σύνδεσμο Γερμανών Αντιφασιστών Πελοποννήσου (Verband deutscher Antifaschisten auf dem Pelopones), στον οποίο ανήκαν περίπου 60 μέλη, ορισμένα από τα οποία παρέμεναν ακόμη στις μονάδες τους. Λίγες μέρες μετά την ίδρυση του συνδέσμου ο Ίλμερ, φέροντας ελληνικά χαρτιά ταυτότητας, έπεσε πάνω σε γερμανική περίπολο, πυροβολήθηκε, συνελήφθη, δικάσθηκε και καταδικάσθηκε τρις σε θάνατο και εκτελέσθηκε. Η σορός του τάφηκε από τους Γερμανούς στο νεκροταφείο της Αμαλιάδας. Την επομένη τουφεκίσθηκε, ύστερα από κατάδοση, ο Άντον Μπέργκχουμπερ, ενώ 120 στρατιώτες στάλθηκαν σε φυλακές και στρατόπεδα συγκέντρωσης στη Γερμανία.¹² Ανάλογες καταστάσεις επικράτησαν και στο τάγμα 999 που στάθμευε στην περιοχή Καλαμάτα-Μεσσήνη-Πύλος-Κυπαρισσία. Και εδώ η καταστολή από τους αξιωματικούς υπήρξε αμείλικτη. Στην παραλία της Καλαμάτας εκτελέσθηκαν 13 στρατιώτες, ενώ μεμονωμένες εκτελέσεις έγιναν στην Πύλο και την Κυπαρισσία. Στο Γύθειο μια άλλη ομάδα στρατιωτών προμήθευσε τον ΕΛΑΣ με πυρομαχικά, ενώ 32 Γερμανοί στρατιώτες επωφελήθηκαν από μια επίθεση του ΕΛΑΣ εναντίον θέσεων της

μονάδας τους στη Μονεμβασία για να αυτομολήσουν στους αντάρτες. Όταν τμήμα αυτού του τάγματος μεταστάθμευσε στη Ζάκυνθο, οι Γερμανοί αντιφασίστες ήρθαν σε επαφή με την ελληνική Αντίσταση και την ενίσχυσαν ποικιλοτρόπως. Αρκετοί από αυτούς που είχαν προηγουμένως αυτομολήσει παρέλασαν στην πρωτεύουσα του νησιού μετά την εκκένωσή του από τη Βέρμαχτ. Στην Κεφαλονιά, οι επαφές της Αντίστασης με τους Γερμανούς αντιφασίστες στρατιώτες ήταν περιορισμένες.

Στα τάγματα 999 που προωθήθηκαν στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου οι αυτομολήσεις άρχισαν ήδη κατά τη διάβασή τους από την Αθήνα και τον Πειραιά. Ανάμεσα σε αυτούς που ήρθαν σε επαφή με το ΕΑΜ/ΕΛΑΣ ήταν ο Γκέρχαρντ Ράινχαρτ, που προωθήθηκε στο βουνό. Κατά τη μεταφορά τους στα νησιά τα τάγματα 999 είχαν μεγάλες απώλειες από αγγλικές επιθέσεις, που βύθισαν τα πλοία και τα καΐκια στα οποία είχαν επιβιβασθεί. Στον νησιωτικό χώρο οι αντιφασιστικοί πυρήνες στα τάγματα 999 ήταν ισχυροί στη Σάμο και τη Μυτιλήνη. Με τη βοήθειά τους ο ΕΛΑΣ Σάμου διέλυσε και αφόπλισε μια μονάδα Ιταλών μελανοχιτώνων,

που πολεμούσαν στο πλευρό των Γερμανών. Αυτό επέτρεψε στους Άγγλους να αποβιβάσθουν στη Σάμο χωρίς να συναντήσουν αντίσταση. Σε εφαρμογή, όμως, μιας πάγιας πολιτικής, οι Άγγλοι απαίτησαν την παράδοση των Γερμανών αντιφασιστών που πολεμούσαν από τις τάξεις του ΕΛΑΣ, τους οποίους προώθησαν σε στρατόπεδα αιχμαλώτων.

Στη Ρόδο και την Κάρπαθο η τοπική διοίκηση της Βέρμαχτ επέδειξε ιδιαίτερη αγριότητα όσον αφορά την καταπίεση του ελληνικού πληθυσμού και την καταστολή των κρουσμάτων ανυπακοής και συνεργασίας με την Αντίσταση των «πολιτικών» των ταγμάτων 999. Κατά την υποχώρηση των Γερμανών από την Ελλάδα, ήταν πολύ δύσκολο λόγω της αγγλικής ναυτικής υπεροχής να εκκενωθούν τα Δωδεκάνησα. Οι πιο αξιόμαχες μονάδες απομακρύνθηκαν αεροπορικώς, κάποιες με απώλειες διά θαλάσσης, αλλά τελικά έμειναν αποκλεισμένοι περίπου 11.000 Γερμανοί στρατιώτες. Ανάμεσά τους ήταν φανατικοί έτοιμοι να πολεμήσουν μέχρι την τελευταία σφαίρα, που ονειρεύονταν να μετατρέψουν τη Ρόδο σε πυρήνα του μελλοντικού Τέταρτου Ράιχ. αλλά και «πολιτικοί» των ταγμάτων 999 που υφίσταντο άγρια καταπίεση. Ανάμεσα στον Ιανουάριο και τον Μάρτιο του 1945 εκτελέστηκαν στη Ρόδο 11 Γερμανοί στρατιώτες και καθώς οι Βρετανοί, μετά τη συνθηκολόγηση της Γερμανίας στις 8 Μαΐου 1945, άφησαν τους τυπικά παραδοθέντες Γερμανούς της Ρόδου κάτω από την παλαιά τους διοίκηση, οι διώξεις των αντιφασιστών στρατιωτών

συνεχίστηκαν. Οι επικεφαλής μιας μικρής έκτασης τοπικής ανταρσίας παραδόθηκαν από τους Γερμανούς αξιωματικούς στους Άγγλους, οι οποίοι τους μετέφεραν και τους φυλάκισαν σε απομόνωση στην Αίγυπτο.^{[13](#)}

Στη Λήμνο επίσης δρούσε ανάμεσα στις γερμανικές δυνάμεις ένας ισχυρός αντιφασιστικός πυρήνας, στον οποίο ανήκε μεταξύ άλλων ο κατοπινός ιστορικός του εργατικού κινήματος, καθηγητής του Πανεπιστημίου του Μάρμπουργκ, Βόλφγκανγκ Άμπεντροτ. Η ομάδα αυτή απέτρεψε την καταστροφή της μονάδας παραγωγής ηλεκτρισμού της Λήμνου. Κατά την εκκένωση του νησιού από τους Γερμανούς, ο Άμπεντροτ αυτομόλησε μαζί με άλλους πέντε στρατιώτες στον ΕΛΑΣ, από τον οποίο προωθήθηκαν στη Λέσβο, όπου χρησιμοποιήθηκαν στην προπαγάνδα που απευθυνόταν στη γερμανική φρουρά.^{[14](#)}

Αντιφασιστικοί πυρήνες υπήρχαν και στους κόλπους των γερμανικών μονάδων της φρουράς της Κέρκυρας. Η στάση τους ανησύχησε τους ανωτέρους τους, που διέταξαν τον αφοπλισμό του πειθαρχικού τάγματος, ο οποίος, όμως, απειράπη όταν η διαταγή ανακλήθηκε την τελευταία στιγμή μετά από στάση των στρατιωτών. Κατά τα άλλα, η δράση των αντιφασιστών περιλάμβανε την παροχή πληροφοριών και εφοδίων στο ΕΑΜ /ΕΛΑΣ, δολιοφθορές και περιορισμένο αριθμό αυτομολήσεων κατά την εκκένωση του νησιού.^{[15](#)}

Στη Θεσσαλία οι στρατιώτες των ταγμάτων 999 χρησιμοποιούνταν κυρίως στη φύλαξη της σιδηροδρομικής γραμμής Βόλου – Καρδίτσας- Τρικάλων. Οι «πολιτικοί» ανάμεσά τους ανέρχονταν σε περίπου 150 οργανωμένους, μέλη του ΚΚ Γερμανίας, του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος και άλλων αριστερών οργανώσεων. Η δράση τους συνίστατο σε παροχή πληροφοριών και εφοδίων, στην κάλυψη της απελευθέρωσης ομήρων από τον ΕΛΑΣ και σε δολιοφθορές. Τον Αύγουστο του 1944 αυτομόλησαν ομαδικά 58 στρατιώτες από τη φρουρά των Φαρσάλων, πέρα από τις μεμονωμένες περιπτώσεις αυτομόλησης.¹⁶ Την ίδια εποχή, στον Βόλο, υπήρξαν ομαδικές αυτομολήσεις μετά την προδοσία σχεδίων εξέγερσης των «πολιτικών» των μονάδων 999. Οι φυγάδες σύστησαν την Αντιφασιστική Επιτροπή Βόλου και Περιχώρων, στο όνομα της οποίας κυκλοφόρησαν προκηρύξεις προς τους Γερμανούς στρατιώτες. Παράλληλα, συγκρότησαν στο πλαίσιο του ΕΛΑΣ μια διμοιρία με διοικητή τον Λούντβιχ Γκεμ, μέλος του άλλοτε Διεθνούς Μαχητικού Σοσιαλιστικού Συνδέσμου (Internationaler Sozialistischer Kampfbund). Ο Γκεμ, πριν επιστρατευθεί στα

999, ήταν κρατούμενος επί χρόνια στις φυλακές και τέλος στο στρατόπεδο του Μπούχενβαλντ. Στην περιοχή Λάρισας-Βόλου δρούσαν και άλλες ομάδες. Στο 54ο Σύνταγμα του ΕΛΑΣ οι γερμανοί αντάρτες εξέδιδαν την εφημερίδα Die Wahrheit (Αλήθεια). Τον Αύγουστο του 1944 ιδρύθηκε η Αντιφασιστική Επιτροπή Γερμανών Στρατιωτών «Ελεύθερη Γερμανία», κατά το πρότυπο της επιτροπής που λειτουργούσε στη σοβιετική πλευρά του ανατολικού μετώπου. Ανάμεσα στους αρχηγούς της συγκαταλεγόταν ο Φαλκ Χάρνακ, αδελφός του μέλους του κατασκοπευτικού δικτύου «Κόκκινη Ορχήστρα» Άρβιντ Χάρνακ. Στόχος τους ήταν η ενιαία πολιτική και στρατιωτική οργάνωση των Γερμανών που είχαν προσχωρήσει στον ΕΛΑΣ, αλλά η διοίκηση της ελληνικής οργάνωσης προτίμησε την ένταξη των Γερμανών στρατιωτών ανά μικρές ομάδες σε διαφορετικές μονάδες. Τελικά η ίδρυση της ενιαίας Αντιφασιστικής Επιτροπής ως μετωπικής οργάνωσης πραγματοποιήθηκε τον Αύγουστο του 1944 στην Καστανιά, παρουσία του Σαράφη και του Δεσποτόπουλου. Το πρόγραμμά της έθετε ως στόχους: «1. Το συνασπισμό όλων των Γερμανών αντιφασιστών ανεξάρτητα από την πολιτική τους τοποθέτηση. 2. Την πάλη για την απελευθέρωση του γερμανικού λαού και της Ευρώπης από τη σκλαβιά στην οποία τους είχαν υποβάλει ο Χίτλερ, ο εθνικοσοσιαλισμός και η Γκεστάπο. 3. Τον τερματισμό του άσκοπου πολέμου και την άμεση ειρήνευση 4. Την ετοιμότητα για την οικοδόμηση μιας Νέας Γερμανίας. 5. Την πολιτική και οικονομική συνεργασία των λαών στη βάση των ίσων δικαιωμάτων.»¹⁷

Η διακήρυξη δημοσιεύθηκε σε δύο εφημερίδες του ΕΑΜ και κοινοποιήθηκε στους Γερμανούς στρατιώτες μέσω προκηρύξεων. Η δραστηριότητα της Επιτροπής Ελεύθερη Γερμανία ενθαρρύνθηκε από τον αρχηγό της σοβιετικής στρατιωτικής αποστολής στην ελληνική Αντίσταση Ποπώφ, αλλά συνάντησε, σύμφωνα με τις μεταγενέστερες μαρτυρίες των μελών της, δυσκολίες από την πλευρά της αγγλικής αποστολής.¹⁸

Το καλοκαίρι του 1944 υπήρχαν περισσότεροι από 600 Γερμανοί αντιφασίστες στις τάξεις του ΕΛΑΣ. Το 80% από αυτούς υπήρξαν μέλη κάποιας οργάνωσης του γερμανικού εργατικού κινήματος, ορισμένοι είχαν συμμετάσχει στον ισπανικό Εμφύλιο και οι μισοί από αυτούς είχαν περάσει από τις ναζιστικές φυλακές και τα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Με την έναρξη της αποχώρησης των Γερμανών από την Ελλάδα αυξήθηκε ο αριθμός των αυτομολησάντων. Οι περισσότεροι έμειναν οργανωμένοι σε μικρές ομάδες και ενταγμένοι σε διαφορετικές μονάδες του ΕΛΑΣ. Η Επιτροπή Ελεύθερη Γερμανία είχε, στην καλύτερη περίπτωση, μόνο έμμεση επαφή με αυτές τις ομάδες. Από τον Σεπτέμβριο του 1944 η επιτροπή προσπάθησε να εντάξει τις διάσπαρτες ομάδες στην οργάνωσή της και να επιβάλει τη γραμμή του λαϊκού μετώπου. Παράλληλα, προσπάθησε να συγκροτήσει αμιγώς γερμανικές εκατονταρχίες. Τελικά συγκροτήθηκαν μια εκατονταρχία στον Βόλο, άλλη μία στη Λάρισα και μια τρίτη, μειωμένης δύναμης, στο Αγρίνιο. Σε αυτή την τελευταία φάση προσχώρησαν και λίγοι

αξιωματικοί της Βέρμαχτ. Η απόπειρα να αποκατασταθεί επαφή με τους Γερμανούς του ΕΛΑΣ Πελοποννήσου απέτυχε καθώς ο απεσταλμένος στην επιστροφή του συνελήφθη από τους Άγγλους και χάθηκαν τα ίχνη του.^{[19](#)}

Μετά την εκκένωση της Λήμνου από τους Γερμανούς ορισμένα τμήματα του τάγματος 999 διατάχθηκαν στη Μακεδονία. Στα μέσα Σεπτεμβρίου συμμετείχαν σε επιχειρήσεις αντιποίνων στην περιοχή της Νιγρίτας. Εκεί αυτομόλησε, εφοδιασμένος με το πιστοποιητικό που του είχε χορηγήσει ο ΕΛΑΣ Λήμνου, ο Αυστριακός Άουγκουστ Πίρκερ. Από τις τάξεις του ΕΛΑΣ πλέον, ο Πίρκερ παρακίνησε να αυτομολήσουν και άλλοι Γερμανοί στρατιώτες, με τους οποίους συγκρότησε μια μαχητική ομάδα 35 ανδρών. Μια λίγο μεγαλύτερη ομάδα Γερμανών μαχητών του ΕΛΑΣ συγκροτήθηκε βόρεια της Θεσσαλονίκης. Και οι δύο αυτές μονάδες ενεπλάκησαν στο πλευρό του ΕΛΑΣ σε συγκρούσεις με τους αποχωρούντες Γερμανούς. Την 1η Νοεμβρίου 1944 πήραν μέρος στη θριαμβευτική είσοδο του ΕΛΑΣ στη Θεσσαλονίκη και τρεις μέρες αργότερα στη μάχη του Κιλκίς μεταξύ του ΕΛΑΣ και των διαφόρων σωμάτων που είχαν συνεργασθεί με τους Γερμανούς.^{[20](#)} Μετά την απελευθέρωση οι Βρετανοί απαίτησαν να τους παραδοθούν όλοι οι

Γερμανοί που βρίσκονταν στον ΕΛΑΣ είτε ως μαχητές είτε ως αιχμάλωτοι. Ο ΕΛΑΣ έθεσε τους Γερμανούς που βρίσκονταν στις τάξεις του μπροστά στο δίλημμα είτε να παραδοθούν στους Άγγλους είτε να οδηγηθούν στα σύνορα και να διαφύγουν στη Γιουγκοσλαβία και τη Βουλγαρία. Από τους Γερμανούς ελασίτες 50 ζήτησαν να προωθηθούν προς την πρώτη κατεύθυνση και 40 προς τη Βουλγαρία , όπου έλπιζαν να έρθουν σε επαφή με τον Κόκκινο Στρατό και να πολεμήσουν από τις τάξεις του εναντίον των Ναζί στη Γερμανία. Τελικά χρησιμοποιήθηκαν ως προπαγανδιστές σε στρατόπεδα Γερμανών αιχμαλώτων στη Βουλγαρία και την Ουκρανία. Ορισμένοι Γερμανοί αυτόμολοι, που πολεμούσαν με τον ΕΛΑΣ κοντά στα ελληνοαλβανικά σύνορα, πέρασαν στην Αλβανία και εντάχθηκαν στον Εθνικοαπελευθερωτικό Στρατό Αλβανίας. ΟΙ περισσότεροι, όμως, επέλεξαν να παραδοθούν στους Βρετανούς, οι οποίοι τους μετέφεραν σε στρατόπεδα αιχμαλώτων στην Αίγυπτο, στα οποία λόγω των πολιτικών τους φρονημάτων κατά κανόνα αντιμετώπισαν χειρότερη μεταχείριση από εκείνη των πρώην αξιωματικών τους.

Συνολικά περί τους χίλιους Γερμανούς στρατιώτες αυτομόλησαν στον ΕΛΑΣ. Γνωρίζουμε ότι περίπου 200 στρατιώτες που επιχείρησαν να αυτομολήσουν ή αντιτάχθηκαν άλλως πώς στους Ναζί τουφεκίσθηκαν από τη Βέρμαχτ ή τα SS. Από τους εκτελεσθέντες είναι εξακριβωμένα τα ονόματα περίπου 60 στρατιωτών. Σε αυτά τα θύματα των Ναζί θα πρέπει να προστεθούν και όσοι εκτελέσθηκαν συνοπτικά και εν κρυπτώ στη διάρκεια της Κατοχής είτε από Γερμανούς είτε ακόμη και από Έλληνες συνεργάτες τους.

Πηγή: [Athens Indymedia](#), 29 Ιουνίου 2012.

Σημειώσεις

1 Jurgen Thomas, «Nur das ist für die Truppe Recht, was ist nützt...», και Fietze Ausländer, “Zwölf Jahre Zachthaus!

Absusitzen nach Kriegsende!", Norbert Haase, Gerhard Paul. Die anderen Soldaten. Wehrkraftzersetzung, Gehorsamsverweigerung und Fahnenflucht im Zweiten Weltkrieg, Φραγκφούρτη 1995, σ. 44-48 και 64 αντίστοιχα.

[2](#) Dieter Knippschild, "Für mich ist der Krieg aus", Deserteure in der Deutschen Wehrmacht", Norbert Haase, Gerhard Paul, Die anderen Soldaten. Wehrkraftzersetzung, Gehorsamsverweigerung und Fahnenflucht im Zweiten Weltkrieg, ό.π., σ.123.

[3](#) Dieter Knippschild, "Für mich ist der Krieg aus", Deserteure in der Deutschen Wehrmacht", ό.π. σ. 127-129.

[4](#) Bernward Dörner, "Der Krieg ist verloren!", Norbert Haase, Gerhard Paul, Die anderen Soldaten. Wehrkraftzersetzung, Gehorsamsverweigerung und Fahnenflucht im Zweiten Weltkrieg, ό.π., σ.108-112.

[5](#) Gerhard Paul, "Die verschwanden einfach nachts", Norbert Haase, Gerhard Paul, Die anderen Soldaten. Wehrkraftzersetzung, Gehorsamsverweigerung und Fahnenflucht im Zweiten Weltkrieg, ό.π., σ. 147-149 και 152 κ.ε.

[6](#) Hans-Peter Klausch, "Erziehungsmänner und Wehrunwürdige", Norbert Haase, Gerhard Paul, Die anderen Soldaten. Wehrkraftzersetzung, Gehorsamsverweigerung und Fahnenflucht im Zweiten Weltkrieg, ό.π., σ. 76-82.

[7](#) Wolfgang Abendroth, Ein Leben in der Arbeiterbewegung Gespräche,Φραγκφούρτη 1976, σ. 184-186. Βλ. επίσης Hans Burkhardt, Günter Erxleben, Kurt Nettbal, Die mit dem blauen Schein. Über den antifaschistischen Widerstand in den 999er Formationen der faschistischen deutschen Wehrmacht (1942-1945), Βερολίνο 1982, σ. 6.

[8](#) Hans Burkhardt, Günter Erxleben, Kurt Nettbal, Die mit dem blauen Schein. Über den antifaschistischen Widerstand in den 999er Formationen der faschistischen deutschen Wehrmacht (1942-1945), Βερολίνο 1982, ό.π., σ. 161-164 και Hans-Peter

Klausch, "Erziehungsmänner und Wehrunwürdige", ό.π., σ. 134-136.

[9](#) Hans Burkhardt, Günter Erxleben, Kurt Nettbal, Die mit dem blauen Schein. Über den antifaschistischen Widerstand in den 999er Formationen der faschistischen deutschen Wehrmacht (1942-1945), Βερολίνο 1982, ό.π., σ. 187-189 και Hermann Frank Meyer, Von Wien nach Kalavryta Die blutige Spur der 117 Jäger Division durch Serbien und Griechenland, Moehnesee 2002, σ. 166.

[10](#) Hans-Peter Klausch, "Erziehungsmänner und Wehrunwürdige", ό.π., σ. 200.

[11](#) Hans Burkhardt, Günter Erxleben, Kurt Nettbal, Die mit dem blauen Schein. Über den antifaschistischen Widerstand in den 999er Formationen der faschistischen deutschen Wehrmacht (1942-1945), Βερολίνο 1982, ό.π., σ. 170-172

[12](#) Hans Burkhardt, Günter Erxleben, Kurt Nettbal, Die mit dem blauen Schein. Über den antifaschistischen Widerstand in den 999er Formationen der faschistischen deutschen Wehrmacht (1942-1945), Βερολίνο 1982, ό.π., σ. 180.

[13](#) Hans-Peter Klausch, "Erziehungsmänner und Wehrunwürdige", ό.π., σ. 317 και Hans Burkhardt, Günter Erxleben, Kurt Nettbal, Die mit dem blauen Schein. Über den antifaschistischen Widerstand in den 999er Formationen der faschistischen deutschen Wehrmacht (1942-1945), Βερολίνο 1982, ό.π., σ. 266-270.

[14](#) Wolfgang Abendroth, Ein Leben in der Arbeiterbewegung Gespräche, ό.π., σ. 187-189.

[15](#) Hans-Peter Klausch, "Erziehungsmänner und Wehrunwürdige", ό.π., σ. 230.

[16](#) Hans-Peter Klausch, "Erziehungsmänner und Wehrunwürdige", ό.π., σ. 243-246.

[17](#) Hans-Peter Klausch, "Erziehungsmänner und Wehrunwürdige", ό.π., σ. 336.

[18](#) Hans Burkhardt, Günter Erxleben, Kurt Nettbal, *Die mit dem blauen Schein. Über den antifaschistischen Widerstand in den 999er Formationen der faschistischen deutschen Wehrmacht (1942-1945)*, Βερολίνο 1982, ό.π., σ. 275-278.

[19](#) Hans Burkhardt, Günter Erxleben, Kurt Nettbal, *Die mit dem blauen Schein. Über den antifaschistischen Widerstand in den 999er Formationen der faschistischen deutschen Wehrmacht (1942-1945)*, Βερολίνο 1982, ό.π., σ. 286-288.

[20](#) Hans Burkhardt, Günter Erxleben, Kurt Nettbal, *Die mit dem blauen Schein. Über den antifaschistischen Widerstand in den 999er Formationen der faschistischen deutschen Wehrmacht (1942-1945)*, Βερολίνο 1982, ό.π., σ. 300.

Βιβλιογραφία

Wolfgang Abendroth, *Ein Leben in der Arbeiterbewegung Gespräche*, Φραγκφούρτη 1976

Hans Burkhardt, Günter Erxleben, Kurt Nettbal, *Die mit dem blauen Schein. Über den antifaschistischen Widerstand in den 999er Formationen der faschistischen deutschen Wehrmacht (1942-1945)*, Βερολίνο 1982

Heigen Fleischer, *Im Kreuzschatten der Mächte. Griechenland 1941-1944*, Φραγκφούρτη 1986.

Haase, Gerhard Paul. *Die anderen Soldaten. Wehrkraftzersetzung, Gehorsamsverweigerung und Fahnenflucht im Zweiten Weltkrieg*, Φραγκφούρτη 1995

Hans-Peter Klausch, *Die 999er, Die Bewahrungbataillone und ihr Anteil am antifaschistischen Widerstand*, Φραγκφούρτη, 1986.

Frank Meyer, *Von Wien nach Kalavryta Die blutige Spur der 117 Jäger Division durch Serbien und Griechenland*, Moehnesee 2002